

Vertrouwen op herstel en herstel van vertrouwen: van woorden naar daden.

Voor Groningers zijn aardbevingen als gevolg van gaswinning helaas onderdeel van hun leven geworden. Direct doordat je dagelijks wordt geconfronteerd met de schade aan je huis, de helaas soms te lange en ingewikkelde procedures om die schade hersteld te krijgen en de overlast die gemoeid is met het daadwerkelijke herstel. Maar vooral ook doordat je, je onveiligheid voelt en onzeker bent over je toekomst op de plek waar je woont, werkt en leeft. Veel mensen hebben schade aan hun woning Dat betekent voor velen een gevoel van onveiligheid en het maakt het leven onzeker. De aardbevingen vormen een dreiging die fysiek en mentaal diep binnen dringt in je leven. Als zelfs je "thuis" niet meer veilig is en je er ook geen grip op hebt, dan is onzekerheid het gevolg. Onzekerheid over wat de toekomst brengen zal. Kunnen we hier nog goed wonen, werken en leven?

De invloed van de aardbevingen als gevolg van gaswinning zijn onvergelykbaar met andere zaken die in Groningen spelen. Jazeker het gaat over een gebied waar op tal van plaatsen sprake is van bevolkingsdaling (vergrijzing en ontgroening), van een gemiddeld laag opleidings- en inkomensniveau en van een mis match van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Maar als je dagelijks wordt geconfronteerd met schade aan je huis en niet weet of je veilig bent dan raakt dat het fundament van je bestaan..

Dat terwijl Groningers met recht trots zijn op het gebied en de cultuur die de afgelopen eeuwen is opgebouwd. Mensen zijn er geworteld en voelen zich er thuis. Het gebied heeft een geschiedenis. Een landschap met een eigen karakter en een bebouwing met een grote cultuur-historische waarde waar het goed leven is. Met gemeenten die bestaan uit een veelheid van dorpen, maar ook "stad". De stad Groningen die niet alleen voor Groningen de kern vormt, maar beschouwd kan worden als "motor" van het Noorden. Met de eemshaven, chemiepark Delfzijl, de innovatieve, agrarische sector en het diverse palet aan dienstverlening wordt gewerkt aan een goede economische toekomst..

Lange tijd is ook het besef dat de gaswinning van enorme betekenis is voor het gebied en Nederland.. De bewoners zullen vaak gedacht hebben: het is hier goed leven en wonen.

De aardbevingen hebben daar voor velen een streep door gehaald. Onzekerheid overheerst en daarnaast is er ook het gevoel van boosheid en frustratie. Zijn we voor de gek gehouden, zijn we niet serieus genomen, waarom is het niet met ons gedeeld? Staat onze veiligheid wel voorop? Welke maatregelen worden genomen en wat gaat er gebeuren met de gaswinning?

Het vertrouwen in de overheid en instituties heeft daardoor een grote knauw gekregen.

Het rapport van de commissie Meijer heeft als titel "Vertrouwen in een duurzame toekomst". Het bestuurlijke akkoord (+ aanvulling) luidt: "Vertrouwen op herstel en Herstel van Vertrouwen". Alle spelers (overheden, instituties, onderzoekers e.a.) moeten zich dit realiseren. Het vertrouwen is verdwenen en zal stapje voor stapje terug gewonnen moeten worden. Niet met woorden, maar met daden.

Gaswinning en versterken: twee kanten van de medaille.

De gaswinning is inmiddels terug gebracht van 54 miljard m3 naar 30 miljard m3 (+ 3 miljard uit de gasopslag Norg) in 2015. De minister van EZ gaat in de lijn met het besluit over 2015 voor het gasjaar 2015/2016 voorlopig uit van het niveau dat noodzakelijk is voor de leveringszekerheid, waarbij hij beziet of een lager niveau van gaswinning mogelijk is.

Er wordt onderzoek gedaan langs twee sporen. Het eerste spoor doet onderzoek naar een verantwoord niveau van gaswinning en het tweede spoor richt zich op de mogelijkheid van omkering van het gassysteem.

In het eerste spoor wordt bekeken wat voor 2016 een verantwoord niveau van gaswinning uit Groningen is. Er is sprake van een verantwoord niveau indien door middel van een combinatie van een winningsplafond en een versterking van woningen en andere gebouwen bereikt kan worden dat de vast te stellen veiligheidsnorm niet wordt overschreden.¹

Iedereen die het politieke debat in de Tweede Kamer volgt kan vaststellen dat een overgrote meerderheid van de politieke partijende gaswinning wil voortzetten – waarbij het niveau van die winning verschillend beoordeeld wordt – maar wel in samenhang met versterkingsmaatregelen.

Verantwoord wordt derhalve bepaald door de combinatie van winningsniveau en het versterken van gebouwen waarmee de veiligheidsnorm niet wordt overschreden. Het niveau van winning en het versterken van de gebouwen moeten dan ook beschouwd worden als twee kanten van dezelfde medaille.

Nationaal Coördinator Groningen

In het aanvullend bestuursakkoord van januari 2015 is vastgesteld dat het hier gaat om een nationale opgave, waarin gemeenten, provincie en rijk gezamenlijk moeten optrekken. Besloten is om een Nationaal Coördinator Groningen (NCG) in te

¹ Brief minister EZ aan de 2^e Kamer over het besluitvormingsproces gaswinning Groningen en meerjarenprogramma NCG, september 2015.

stellen met als taak om door publieke regie te bouwen aan de veiligheid en leefbaarheid in Groningen. De NCG stelt het programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen op en stuurt de uitvoering daarvan aan.

Dit meerjarig programmabevat alle maatregelen en voorzieningen om de versterkingsopgave in Groningen op een goede manier in te vullen. Het gaat daarbij om concrete maatregelen voor het bouwkundig en preventief versterken van woningen, monumenten en andere gebouwen, het in combinatie hiermee verduurzamen van woningen, het verbeteren van de leefbaarheid in de dorpen en maatregelen voor de versterking van de regionale economie. Een planning waar wordt gestart met het versterken van woningen en randvoorwaardelijke voorzieningen als tijdelijke huisvesting en vergoedingsregelingen zijn eveneens onderdeel van het programma.² Daarbij past ook de nodige bescheidenheid. Als een ding duidelijk is geworden de afgelopen jaren is dat wat er moet gebeuren zo complex en ingrijpend is dat overheden, CVW en NAM stap voor stap moeten leren om te doen wat nodig is. Met een historie van grote onduidelijkheid en te grote en veelal mislukte ambities om het gebied in een handomdraai aardbevingsbestendig te maken kan dat alleen maar door de inwoners van het gebied centraal te stellen. Eerlijk zijn over wat we wel en niet weten, helder zijn over wat wel of niet kan en wat we concreet doen te laten spreken vormt de basis om een eerste stap te zetten om te komen tot herstel van vertrouwen.

In bijlage zijn de afspraken over de Nationaal Coördinator weer gegeven.

Continuïteit in de aanpak

De commissie Meijer heeft met het rapport "Vertrouwen in een duurzame toekomst" de toon gezet voor de aanpak van de negatieve gevolgen van de gaswinning. De commissie formuleert als doelen:

- herstel van gevoel van veiligheid en toekomstzekerheid bij de inwoners in het gebied;
- herstel van vertrouwen tussen enerzijds bewoners, ondernemers en bestuurders en anderzijds de Rijksoverheid en NAM;
- verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving en daarmee van de aantrekkelijkheid en belevingswaarde van het gebied;
- borgen van een duurzame economisch toekomstperspectief voor het gebied.

Dit heeft een vertaling gekregen in het bestuursakkoord (gemeenten, provincie en rijk) "Vertrouwen op herstel en herstel van vertrouwen". Daarin wordt gekozen voor een aanpak die bestaat uit de volgende sporen:

- vergroting van de veiligheid en preventief versterken van huizen en gebouwen

² Brief minister EZ aan de 2^e Kamer betreffende Nationaal Coördinator Groningen, d.d. 1 mei 2015.

- verbetering van de schadeafhandeling en waardevermeerdering
- verbetering van de leefbaarheid
- verbetering van het economisch perspectief.

Het meerjarenprogramma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen is een uitwerking van alle bestuurlijk gemaakte afspraken. Veel van die afspraken hebben ook de Dialoogtafel³ gepasseerd en zijn afgestemd met – soms zelfs geïnitieerd door – de bewoners- en maatschappelijke organisaties.

Op 1 juni is de Nationaal Coördinator Groningen aangesteld. In de notitie “Opzet governance programma Aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen” wordt als missie geformuleerd: “De Nationaal Coördinator Groningen (...) zorgt in dialoog met alle maatschappelijke stakeholders voor een planmatige en daadkrachtige regie en sturing op een duurzame versterking en vernieuwing van het aardbevingsgebied opdat deze regio weer veilig en sterker dan ooit een nieuwe balans vindt tussen gaswinning en een versterkte gebiedsidentiteit en gebiedskwaliteit met nieuwe economische kansen en een leefbare en aantrekkelijk woon-, werk- en leefomgeving.”.

Samen bouwen aan een aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen. Dat betekent dat:

- bewoners, ondernemers, organisaties zich veilig kunnen voelen in de gebouwen en omgeving waarin ze wonen, leven, leren en werken;
- zodra er schade ontstaat deze snel en afdoende wordt verholpen en dat bewoners en ondernemers daarbij ondersteund en gefaciliteerd worden;
- bewoners, ondernemers en bewoners- en maatschappelijke organisaties betrokken zijn bij de vormgeving van de aanpak en de toekomstige leefomgeving;
- de samenhang van leefbaarheid, duurzaamheid en regionale economie in het oog gehouden wordt.

De centrale invalshoek is de continuïteit van de aanpak en het omzetten van woorden in daden. Een programma moet verankerd zijn in het gebied. Draagvlak is essentieel voor een succesvolle aanpak. Het programma is tot stand gekomen in samenspraak met vele betrokkenen. Met de gemeenten – uitgaande van de leefbaarheid van de dorpen, buurten-. Samen met functionele organisaties om te zorgen dat zij aangesloten zijn op de operatie (o.a. onderwijs, zorg) dan wel omdat zij een bijdrage kunnen leveren aan de operatie (o.a. opleiden, bouw). En met de maatschappelijke- en bewonersorganisaties (prioriteiten, betrokkenheid van de inwoners).

³ <http://www.dialoogtafelgroningen.nl/de-tafel>

Gekozen wordt voor continuïteit in de aanpak. Overheden hebben gezamenlijk afspraken gemaakt over de aanpak. Het meerjarenprogramma kiest er voor om deze afspraken uit te voeren. Uitvoeren samen met alle partijen, bewoners, overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Van woorden naar daden.

Schadeafhandeling dient versneld en verbeterd te worden en er moet vorm gegeven worden aan nu echt moet worden gestart met het aardbevingsbestendig maken van woningen/gebouwen. Dat staat centraal. Een duidelijke boodschap. Het mee koppelen van andere zaken (zoals krimp, op het gebied van leefbaarheid, duurzaamheid etc.) en economie is van belang, maar mag de noodzaak van schadeherstel en versterking niet in de weg staan.

Voorsorteren naar morgen

Als de veiligheid in het geding is, is er geen discussie. Dat moet ogenblikkelijk worden aangepakt. Waar tijd is voor afwegen zijn we verplicht om breder te kijken dan alleen naar het gebouw. Hoe zorgen we dat de school klaar is voor de toekomst? Hoe zorgen we dat inhoudelijke visie op de zorgontwikkeling tot zijn recht komt? Hoe voorkomen we dat er in de toekomst leegstand ontstaat waardoor de leefbaarheid in het geding kan komen?

Er is dus vaak alle reden om mee te koppelen. De leefbaarheid van de dorpen en buurten staat in deze regio die te maken heeft met krimp al langer op de agenda. De vergrijzing en de ontgroening doet zich op tal van plaatsen voor. Een benadering die zich alleen richt op de gebouwen heeft het risico in zich dat we ons richten op gebouwen die morgen hun functie dreigen te verliezen. Bovendien is het goed om ons te realiseren dat een ingrijpende versterkingsoperatie ook levensduurverlenging van de betrokken gebouwen betekent. Het zou dan onjuist zijn om nieuwe ontwikkelingen en nieuwe wensen niet mee te nemen. Wie wil voor sorteren naar morgen moet de ambitie hebben om van de "nood een deugd te maken".

De aardbevingen zijn de reden om de gebouwen aan te pakken. Inhoudelijke vernieuwingen worden vaak gekoppeld aan groot onderhoud en nieuwbouw. In die zin komen vragen ten aanzien van mee koppelen ontijdig op tafel. Hier moet echter de houding zijn dat de bestaande voorraad moet worden aangepakt en dan is het een gemiste kans om huidige en toekomstige inzichten daaraan niet te koppelen. Dat is een belangrijke notie naar alle partijen in het gebied zelf, maar vaak ook voor diverse ministeries (onderwijs, zorg, infrastructuur, landbouw, wonen).

In de aanpak staat veiligheid voorop. Waar dat mogelijk en wenselijk is, zal ook de vraag van de toekomstige houdbaarheid onder ogen worden gezien. De versterkingsoperatie zal zodanig moeten worden ingericht dat voorgesorteerd wordt op morgen.

Schade

De bevingen veroorzaken schade. Schade aan het huis, bedrijf, school, zorginstelling. Het raakt je directe omgeving. Sinds 2012 zijn er ongeveer 50.000 schademeldingen gedaan. Het cijfer geeft aan dat heel veel bewoners, ondernemers en instellingen met schade zijn geconfronteerd. In ongeveer 65% is een voorstel voor schadeherstel gedaan. Daarvan bestaat er in 85% van de gevallen overeenstemming tussen de NAM en de eigenaar.

Duidelijk is echter dat het niet in alle gevallen goed loopt. Procedures lopen te lang, er is discussie over de oorzaak van de schade, over wat wel en wat niet in de beoordeling moet worden meegenomen, over de omvang van de contra-expertise, over bejegening en over het uitblijven van duidelijkheid.

Ook hier wordt duidelijk dat alle betrokken partijen er niet op voorbereid waren. De beving bij "Huizinge" van 16 augustus 2012 heeft duidelijk gemaakt dat het ernst is. Sindsdien wordt door vele partijen geprobeerd zo snel mogelijk een antwoord te formuleren. Dat gebeurt met vallen en opstaan.

Inmiddels is het Centrum voor Veilig Wonen tot stand gekomen. Vanaf de start in januari tot september 2015 zijn er 22.755 schademeldingen binnengekomen. Schade-experts hebben in die periode 20.964 schademeldingen onderzocht en in 16.543 gevallen is er een expertiserapport verzonden aan de bewoners, waarbij 9.876 schademelders een akkoord hebben gegeven. Schademelders geven een 7,1 aan het CVW waar het gaat om algemene tevredenheid. De keuze om te komen tot het Centrum voor Veilig Wonen en daarmee tot het inrichten van een proces gericht op de schadeafwikkeling kan gezien worden als een eerste stap in de goede richting. Maar de vele ervaringen van inwoners van het gebied die ze met mij hebben gedeeld de afgelopen maanden maken het meer dan duidelijk dat er nog veel te doen en te leren is.

Schade aan je huis betekent een inbreuk op je persoonlijk leven. De aanpak van de schade moet bij je thuis plaats vinden. Dat geeft overlast. In het hele proces van schadeafwikkeling moet dat besef centraal staan.

Uit de beoordeling van de schade gevallen tot nu toe kan worden afgeleid dat veel gevallen als "regulier" kunnen worden aangeduid. Er is schade die, al dan niet, gekoppeld is aan de aardgaswinning (bevingen, bodemdaling of een combinatie daarvan) en die moet worden beoordeeld en hersteld. Melding bij het CVW, de expert beoordeeld de schade, komt met een rapport en het CVW doet een aanbod. Als daar overeenstemming over bestaat kan de schade worden hersteld.

In een aantal gevallen is gebleken dat het voorstel ter discussie wordt gesteld door de eigenaar en dan is er ruimte voor een contra-expert om de schade te beoordelen. Vervolgens leidt dat tot een nieuw aanbod van het CVW. Bestaat daarover overeenstemming dan kan de schade worden aangepakt en de zaak kan worden gesloten.

Geschillenregeling

Het komt voor dat ook dan er geen overeenstemming bestaat en dan blijft een besluit uit, wordt de schade niet aangepakt en is er sprake van een grote mate van irritatie en onzekerheid. Een open einde is niet verantwoord. Daarom komt er een geschillenregeling. Een onafhankelijk arbiter kan in deze situatie worden ingeroepen om een uitspraak te doen. De onafhankelijk arbiter beoordeelt de zaak ter plaatse, zal proberen tot bemiddeling te komen en indien dat niet mogelijk is een uitspraak doen. Een uitspraak waaraan CVW/NAM zich verbinden.

Voor de eigenaar geldt dat hij ook in deze situatie zich alsnog tot de rechter kan wenden. De aardbevingskamer die door de rechtbank Groningen is ingesteld voorziet er in dat binnen "redelijke" termijn tot uitspraak gekomen kan worden.

Complexe schadegevallen naar NCG

Niet altijd is het zo duidelijk. In een aantal gevallen gaat het om "complexe" schade, waarbij er verschillende oorzaken kunnen zijn of waarbij samenloop is van materiële en immateriële zaken. Veel van deze zaken hebben een lange looptijd, leiden tot veel discussie, het gevoel van machteloosheid en boosheid en teleurstelling..

Vaak kan al snel geconstateerd worden dat het niet gaat om een "regulier" schadegeval.

Daarom wordt de procedure aangepast. Indien bij de eerste inspectie wordt vastgesteld dat er sprake is van een bredere samenloop van oorzaken en gevolgen wordt de behandeling van die "schademelding" overgedragen aan de NCG. De NCG wijst dan een "casemanager" aan die met de betrokkenen ondersteund en op zoek gaat naar een oplossing. Dat zal vaak moeten gebeuren in bemiddeling met alle betrokkenen. De casemanager doet namens de NCG een voorstel. Indien het voorstel voor alle betrokkenen aanvaardbaar is dan kan het worden afgewikkeld. Indien dat niet het geval is zal ook hier een en ander voorgelegd kunnen worden aan de onafhankelijk arbiter, die gehoord alle betrokkenen een uitspraak zal doen. De bewoner houdt in alle gevallen het recht om de zaak voor te leggen aan de rechter.

Deze aanpassingen zijn er op gericht om te voorkomen dat er zaken zijn zonder "einde", dat er een finaal oordeel wordt uitgesproken en in het geval van complexe situaties het zoeken naar oplossingen niet het "probleem" te laten zijn van de eigenaar. Als laatste element om dit te voorkomen is dat de NCG een discretionaire bevoegdheid krijgt om in bijzondere situaties een afwijkend voorstel te doen.

In bepaalde gevallen komen er veel zaken bij elkaar. Niet alleen de materiële, maar ook de materiële schade en daarnaast een bestaande problematiek. Daarvoor was er al een commissie Bijzondere situaties. Die – onafhankelijke – commissie zal blijven bestaan en ondergebracht worden bij de NCG.

Loket voor bedrijven

Uit veel reacties is gebleken dat er vaak onduidelijkheid is waar de ondernemer terecht kan met schade gerelateerde zaken. ZZP-ers, MKB-ers, grote en kleine bedrijven. Sommigen weten hun weg te vinden, maar dat geldt zeker niet in alle gevallen. Naast de schade aan gebouwen spelen ook andere zaken (het al dan niet kunnen uitoefenen van het bedrijf, omzetschade, invloed op de bedrijfsprocessen e.d.). Beoordeling van een aantal vragen vereist specifieke deskundigheid. Daarin is op dit moment niet of onvoldoende voorzien. De totstandkoming van een "bedrijvenloket" verdient serieuze overweging.

Burgerloket

Uit vele signalen van bewoners- en maatschappelijke organisaties is duidelijk dat een "burger" loket gewenst is. Een loket waar je terecht kunt met vragen en waar ondersteuning wordt geboden bij het invullen van formulieren, het schrijven van een brief, "ondersteuning" bij het maken van keuzes (waaruit bestaan de keuzes, hoe weet ik nu of ik de goede keuze maak).

Deze roep om een "burger-loket" is heel herkenbaar. Op tal van terreinen zien we dat organisaties loketten inrichten (bv. de belastingdienst), maar mensen toch de voorkeur er aan geven om met vragen te gaan naar b.v. de vakbond of de ouderenorganisatie. Met de maatschappelijke organisaties wordt gewerkt aan de totstandkoming van een "burger-loket".

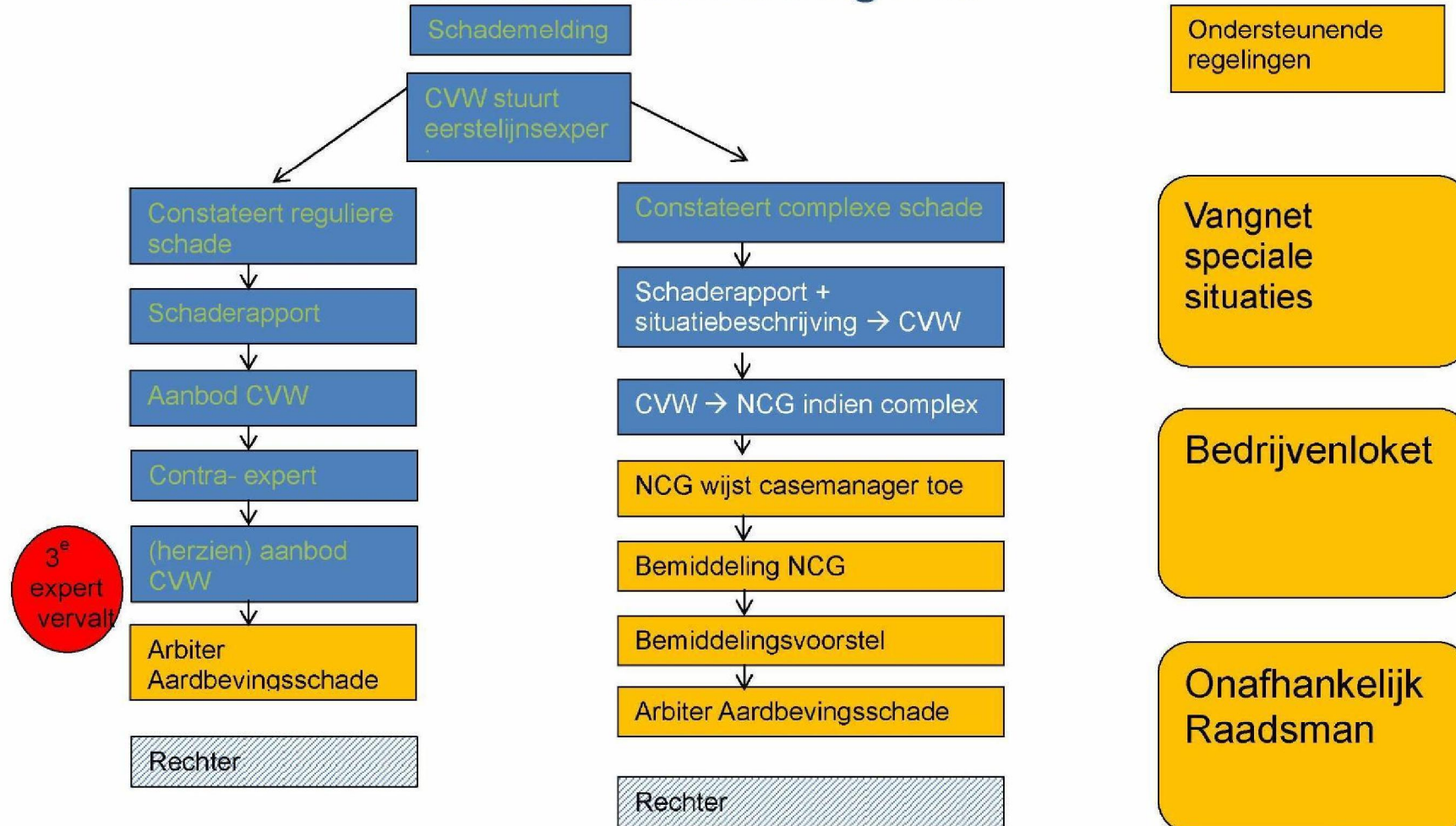
Onafhankelijke raadsman

Hoe we het ook zullen vorm geven er moet altijd de gelegenheid zijn om bij een onafhankelijk raadsman een "klacht" in te dienen. De onafhankelijk raadsman kan alle betrokkenen inclusief (ook de NCG) "scherp" houden. Daarom zal ook in de nieuwe situatie de onafhankelijk raadsman behouden blijven en door de NCG in staat worden gesteld om zijn goede werk te blijven doen.

In onderstaande figuur is een en ander weer gegeven. Een en ander wordt nader uitgewerkt in hoofdstuk

Figuur 1 (reguliere en complexe schade).

Schade: bemiddeling NCG

Tot slot is het gewenst om het schadeprotocol tegen het licht te houden. Eerder al zijn er door de Dialoogtafel aanbevelingen gedaan. In een aantal gevallen is nadere verduidelijking gewenst (wanneer wel of niet aandacht voor de fundamenteën; reikwijdte contra expertise etc.). Het is overigens gewenst om voortdurend te monitoren hoe een en ander loopt en aan de hand daarvan de vraag te beantwoorden of verduidelijkingen of aanpassingen gewenst zijn.

De schadeafhandeling zal worden aangevuld met een "geschillenregeling" zodat er bij geschil niet langer sprake is van een "open einde".

Er zal onderscheid worden gemaakt tussen "reguliere" en "complexe" schademeldingen. Indien een schademelding als "complex" wordt aangeduid zal de behandeling overgaan van CVW naar NCG. De NCG zal in die situatie een "casemanager" aanstellen die opdracht krijgt om met alle betrokkenen te zoeken naar een oplossing (ontzorgen eigenaar) en te komen met een bemiddelingsvoorstel. De commissie Bijzondere Situaties en de Onafhankelijk Raadsman blijven ook in de nieuwe situatie bestaan en zullen worden ondergebracht bij de NCG. De NCG krijgt voor bijzondere situaties een discretionaire bevoegdheid om een voorstel voor schadeherstel te doen. Zij behouden hun onafhankelijke positie.

De schadeafhandeling zal voortdurend door de NCG worden gemonitord om te bezien of voorstellen voor verduidelijking en/of aanpassing moeten worden ontwikkeld.

De bestaande regels zullen worden getoetst. De NCG zal een en ander samen met de NAM/CVW bespreken. Het resultaat van deze bespreking zal uiterlijk eind 1^e kwartaal 2016 beschikbaar moeten zijn.

De NCG zal samen met NAM/CVW in samenspraak met VNO/NCW, MKB-Nederland, Economic Board bezien of en zo ja een "bedrijvenloket" tot stand moet komen en waar dit dan ondergebracht zal moeten worden. Aan het eind van het 1^e kwartaal 2016 zal daarover duidelijkheid moeten bestaan.

De NCG zal samen met de maatschappelijke organisaties werken aan de totstandkoming van een "burgerloket". Een burgerloket dat "beheerd" zal worden door de maatschappelijke organisaties. Alles is er op gericht om zo spoedig mogelijk dit loket te openen. Het streven is er op gericht om op 1 januari 2016 van start te gaan.

Aardbevingsbestendige (ver)bouw

Schadeherstel is vanzelfsprekend, maar het gaat om meer. Eerder is al opgemerkt dat de balans gevonden dient te worden tussen winning en versterken van de gebouwen.

De commissie Meijer zet het aardbevingsbestendig maken van de gebouwen voorop (maatregel 1). Deze lijn wordt onverkort doorgetrokken in het bestuurlijke akkoord "Vertrouwen op Herstel en Herstel van Vertrouwen".

Het gaat daarbij om meerdere elementen:

1. veiliger maken
2. bouwkundig versterken
3. aardbevingsbestendige (ver)bouw

ad. 1. Als de veiligheid in het geding is dan dient direct te worden gehandeld. Voorbeelden zijn het stutten van woningen met acuut instortrisico, het vastzetten of verwijderen van uitstekende elementen en het verstevigen van schoorstenen om het risico door vallende delen buiten gebouwen te beperken.

Ad. 2. Alle ingrepen om de hoofddraagconstructie van een gebouw (waaronder dak en/of fundering) te versterken zonder noodzakelijkerwijs volledig te voldoen aan de beschikbare norm voor aardbevingsbestendige (ver)bouw. Een voorbeeld is het verhelpen van bestaande bouwkundige gebreken zoals een slecht opgelegde latei in bepaalde Jarino-woningen, maar ook het toepassen van constructieve maatregelen zonder uitgebreid rekenwerk waarmee wordt bepaald of een beschikbare norm voor aardbevingsbestendige (ver)bouw daarmee ook gehaald wordt.⁴

Ad. 3. Dit zijn ingrepen waarmee de hoofddraagconstructie van een gebouw wordt versterkt zodat het gebouw voldoet aan de beschikbare norm voor aardbevingsbestendige (ver)bouw. Hierbij valt ook sloop en nieuwbouw conform deze norm.

Deze driedeling is door de minister van Economische Zaken vastgelegd op voorstel van de Dialoogtafel.

Het veiliger maken is direct gekoppeld aan de veiligheid. Bij bevingen komt het grootste gevaar van vallende delen. Inmiddels zijn er al tal van inspecties uitgevoerd. Het is van belang dat de gemeenten vaststellen waar de noodzaak van aanpak aanwezig is. Straten waar veel verkeer is (winkelstraten, looproutes naar scholen, instellingen e.d.) en dat over die bevindingen wordt gecommuniceerd met de bewoners. Nu blijkt dat er zo'n 1500 over kwetsbare gebouwonderdelen, maar slechts in 500 gevallen is er een akkoord voor een aanpak. CVW kan de inspecties doen, maar het zou goed zijn indien de gemeenten op grond van die inspecties aangeven wat gewenst en noodzakelijk is en daarover met de bewoners communiceren, zodat CVW met de uitvoering van start kan gaan. Daarmee bepaalt de overheid wanneer er wel of niet moet worden ingegrepen en niet een private partij.

⁴ Brief minister van Economische Zaken d.d. 12 augustus 2015 aan de Dialoogtafel.

Al eerder is vastgesteld dat "we" niet goed waren voorbereid op bevingen in de omvang waarmee ze zich hebben voorgedaan en waarmee rekening moet worden gehouden. We doen nog elke dag kennis op en dat zal nog doorgaan. Kennisontwikkeling over de ondergrond (inclusief metingen), maar ook over de bovengrond (wat kunnen materialen en constructies aan). In die zin is er sprake van schuivende panelen. Hoe geringer de kennis des te risicomidder wordt daarop gereageerd. Als de kennis toeneemt kan met meer "zekerheid" gesproken worden over ondergrond, maar ook over bovengrond (kwaliteit van de bebouwing). Onzekerheid vertaalt zich in het "zekere voor het onzekere nemen".

Dit beeld is terug te vinden in de eerste en de tweede KNMI-kaart, de "groene" Nationale Praktijkrichtlijn (NPR) en de "witte" NPR. Die beweging is een uitdrukking van de kennis van "nu". De stand van de kennis ontwikkeling vormt het beoordelingskader tot dat er weer nieuwe inzichten zijn. Besluiten die genomen moeten worden, worden tegen die achtergrond genomen. Het voortschrijden van het inzicht zal nog wel even doorgaan. Het is daarom goed om als beleidslijn te hanteren dat 2 x per jaar (1 januari en 1 juli) de stand wordt opgemaakt en vastgesteld wordt tegen welk kader in die periode van een half jaar besluiten genomen kan worden. Daarmee wordt voorkomen dat voortdurend een situatie ontstaat waarin "gewacht" wordt op nieuwe inzichten, voordat een gebouw wordt versterkt.. Vanzelfsprekend is er zelfs op deze regel een uitzondering. Indien nieuwe gegevens duidelijk maken dat er sprake is van een veiligheidsrisico moet er ogenblikkelijk kunnen worden gehandeld.

Bij het schrijven van het Meerjaren Programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen kan beschikt worden over de nieuwste versie van de KNMI-kaart en het ontwerp van de "witte" versie van de NPR. Bovendien heeft de commissie Meijdam laten weten dat woningen minimaal moeten voldoen aan 10-4. Wanneer woningen daaraan niet voldoen moeten deze versterkt worden.

De commissie Meijdam laat in deze brief ⁵ weten dat van de volgende adviezen niet zal worden afgeweken van de normstelling zoals geadviseerd in het juni-advies.

In het advies van 23 juni 2015 concludeerde de commissie dat de veiligheidsnorm in Groningen dezelfde moet zijn als in de rest van Nederland. Groningers dienen niet aan een hoger of lager risico te worden blootgesteld dan iedere andere inwoner van ons land. Dit betekent bijvoorbeeld dat het risico van instorting van een woning als gevolg van een aardgasbeving zich op hetzelfde niveau dient te bevinden als het risico dat inwoners van ons land lopen ten gevolge van bijvoorbeeld een storm of dijkdoorbraak.

⁵ Brief van de commissie "Omgaan met risico's van geïnduceerde aardbevingen" d.d. 7 oktober aan de directeur –generaal voor Energie, Telecom en Mededinging.

Er is daarbij, zoals gebruikelijk, een verschil tussen het niveau van nieuwbouw en dat van bestaande bouw. De commissie sluit aan bij de algemeen in Nederland gehanteerde normen voor allerlei soorten risico's.

Aanbevelingen in het eerste advies van 23 juni jl.

- hanteer als norm voor nieuwbouw een individueel risico van 10-5 en ga voor bestaande bouw tijdelijk uit van een norm van 10-4
- beschouw de norm als 10-4 als een grenswaarde. Veiligheidsrisico's onder dat niveau dienen met voorrang te worden aangepakt. De termijn waarbinnen maatregelen worden getroffen, beschouwt de commissie als onderdeel van de beleidsruimte van de verantwoordelijke overheden en van de ruimte van de Nationaal Coördinator, waarbij het uitgangspunt moet zijn dat prioriteiten worden gesteld op basis van de veiligheidsrisico's. In de bouwwereld is het gebruikelijk hiervoor een termijn van vijf jaar te hanteren.

Idealiter zou nu aan de hand van een berekening de prioriteiten bepaald kunnen worden. Een berekening op basis van:

1. inzicht ondergrond (nieuwe KNMI-kaart)
2. inzicht bovengrond ("witte" NPR)
3. de grenswaarde van 10-4
4. afgezet tegen de typologieën van gebouwen.

Dat is echter op dit moment nog niet mogelijk. Wachten met het opzetten van een versterkingsprogramma is echter niet verantwoord. Het is eenvoudig onmogelijk om alles in het gebied in een keer aan te pakken. De capaciteit daarvoor ontbreekt op alle fronten, noch afgezien van de vraag wat de "verwerkingscapaciteit" is van een gebied ("hoeveel kun je gelijktijdig overhoop halen").

Het is dan redelijk om te kiezen voor een "no regret" aanpak. In het bestuursakkoord "Vertrouwen op herstel, herstel van vertrouwen" worden daar reeds criteria voor gemeld:

- locatie: gebouwen in het kerngebied zullen een hogere prioriteit hebben dan aan de rand van het veld;
- kwetsbaarheid van het huis of gebouw: gebouwen kunnen, afhankelijk van hun leeftijd, type gebouw en/of staat van onderhoud, meer of minder gevoelig voor aardbevingen zijn;
- functie van het gebouw: collectieve voorzieningen (bv. scholen, verzorgingshuizen) en kritiek gebouwen bij incidenten (brandweer, ziekenhuizen, etc.) zouden een relatief hogere prioriteit moeten krijgen.

Werken van binnen naar buiten

In het programma is aangesloten op de breed gedragen lijn dat aanpak van binnen naar buiten dient plaats te vinden. In de kern van het gebied zijn de risico's het grootst. Daarover bestaat geen verschil van inzicht. In alle studies wordt zichtbaar dat de nieuwste inzichten wijzigingen aanbrengen, maar waar het gaat om de "kern" verandert er "weinig". De kern wordt vaak aangeduid als "groot Loppersum". Daarmee wordt aangeduid dat in ieder geval de gemeente Loppersum daarvan deel uit maakt, maar ook (delen van) *Eemsmond, Delfzijl, Appingedam, Slochteren en Bedum (check!)*.

Starten met versterken van relatief kwetsbare gebouwen

Er is inmiddels het nodige onderzoek gedaan naar de kwetsbaarheid van typen gebouwen. Op grond van de resultaten is duidelijk dat rijtjeswoningen het meest kwetsbaar zijn, dan twee-onder-een-kap, vrijstaande woningen en dan appartementen. (check: waaruit blijkt dit?)

Gebouwen waar veel mensen samenkomengebouwen

Publieksgebouwen vragen vervolgens de aandacht. De basisscholen in het gebied zijn inmiddels in kaart gebracht. Op basis van de groene versie van de NPR zijn afspraken gemaakt tussen gemeenten en NAM over de vervolgstappen. De inspectie van de zorginfrastructuur staat op de agenda. De resultaten moeten worden mee genomen in het programma.

Continuïteit

De afgelopen tijd zijn individuele objecten geïnspecteerd en de resultaten kunnen worden getoetst aan de norm zoals voorgesteld door Meijdam. Bepaalde objecten zijn door gemeenten geïdentificeerd – en soms zijn de eerste gesprekken al gevoerd – waardoor het voor de hand ligt om dit door te zetten.

Dit wordt nader uitgewerkt in hoofdstuk Of bijlage

Langs deze vier lijnen is bepaald welke gebieden, projecten in het programma worden opgenomen, dan wel onderdeel gaan uitmaken van het uitvoeringsprogramma.

Een woning, een gebouw kan pas daadwerkelijk worden aangepakt als met de eigenaar daarover overeenstemming bestaat. Vaststellen op grond van criteria dat er versterkt dient te worden betekent nog niet dat de volgende dag kan worden

begonnen. Het gaat om het "thuis" of de "werkplek". Daarover gaan mensen zelf. Met bewoners en eigenaren moet gedeeld worden wat de conclusies zijn van het onderzoek, dat er moet worden versterkt, wat er nodig is en wat mogelijk en gezamenlijk zal moeten worden geconstateerd wat er vervolgens gaat gebeuren. 70% van de woningen in het gebied zijn eigen woningbezit. Een plan is pas een plan, als de eigenaar daarmee instemt. De enige uitzondering is indien geconcludeerd wordt dat een woning/gebouw niet meer aan de eisen van het bouwbesluit voldoet. In dat geval zal het bevoegd gezag dat moeten constateren en tot een buiten gebruik maatregel moeten besluiten. Dat is de uitzondering derhalve en zeker niet de regel. Eigen woningbezit of huur maakt voorts niet uit. Er zal in alle gevallen met de bewoners moeten worden gesproken en zij hebben een belangrijke en vaak doorslaggevende stem in het geheel. Het plannen van aantallen te versterken/aardbevingsbestendig maken van woningen en gebouwen heeft derhalve alleen zin als er een akkoord is. In alle gevallen gaat het om wensbeelden. Het hoeft geen betoog dat het hier gaat om een arbeidsintensief proces dat zorgvuldig vormgegeven moet worden.

Als er nu gebieden en gebouwsoorten worden aangewezen waarmee met prioriteit zal worden gewerkt dan heeft dat dus betrekking op de "programmatische aanpak". Het gesprek over het gebied, de straat, het huis. Pas als daar besloten wordt dat een woning of gebouw daadwerkelijk aangepakt gaat worden dan kan het opgenomen worden in het "uitvoeringsprogramma". Dan krijgen getallen ook hardheid: het gaat om die woningen/gebouwen; die worden dan en dan aangepakt en zijn dan en dan gereed.

Voor 2016 gaat dat voornamelijk om de afspraken die zijn gemaakt met de woningbouwcorporaties. Een afspraak om 1.650 woningen te versterken en Nul op de meter te maken.

Idealiter zou nu met een grotere precisie de prioritaire gebieden kunnen worden aangewezen. Uiteengezet is waarom het nu nog niet mogelijk is en langs welke weg een no regret aanpak wordt ingevuld. De verwachting mag zijn dat over niet al te lange tijd dit wel mogelijk zal zijn en dan is het zeer gewenst dat dit ook zal gebeuren. De aanpak moet zodanig zijn dat indien die exercitie laat zien dat er prioritaire gebieden zijn die nog geen onderdeel van de aanpak uitmaken, deel kunnen worden toegevoegd aan het programma.

Gebiedsgerichte aanpak.

Duidelijk is dat het aardbevingsbestendig maken van het gebied gaat om een grote opgave. Er zijn geen voorbeelden dat op zo'n grote schaal de bestaande bouwvoorraad tegen het licht wordt gehouden en wordt aangepakt. Er is vandaag geen uitspraak te doen over de precieze omvang, maar dat deze de omvang van de grootste stadsvernieuwingsprojecten uit de

jaren 70 en 80 van de vorige eeuw zullen overschrijden kan met zekerheid worden gezegd. Die vergelijking met de stadsvernieuwing dringt zich op.

Als zoveel van de bestaande voorraad aan de orde komt, dan moet niet alleen naar het object (woning, gebouw) gekeken worden, maar ook naar de omgeving waarvan het deel uit maakt. Samen met andere gebouwen wordt een dorp of een wijk gevormd. Gemeenten in het gebied zijn vanuit ontgroening en vergrijzing al geruime tijd bezig met leefbaarheidsplannen e.d. Het in samenhang bezien ligt in de rede.

Gebiedsgerichte aanpak met gemeenten en inwoners

Het mee koppelen – het uitdrukkelijk in beschouwing betrekken van het voorsorteren naar morgen – vraagt om een gebiedsgerichte aanpak. Dat maakt het mogelijk om de invloed van elke ingreep op zich ook te bezien vanuit het belang van het geheel. Spreken over de leefbaarheid van een dorp of een wijk is altijd een zaak van het betrekken van de bewoners. Een keuze voor een stadsvernieuwingsachtige aanpak is kiezen voor een aanpak die door de betrokkenen in het gebied zelf wordt vormgegeven.

Veel van de gemeenten in het kerngebied hebben al leefbaarheidsplannen, dorps- en wijkvisies opgesteld en deze kunnen dienen als onderlegger voor de – samen met de gemeenten (primaat) - op te stellen gebiedsplannen. Een dergelijk plan beschrijft de visie op het plangebied, definieert de gebiedsopgave. Een dergelijke visie dient tenminste aan te geven hoe met de woningvoorraad moet worden omgegaan, ook in relatie tot de demografische ontwikkelingen, of ingrepen van uit stedenbouwkundige oogpunt nodig zijn, welke functies aan het cultureel erfgoed kunnen worden toegedacht, hoe het onderwijs en zorg vormgegeven moet worden, de gewenste ontwikkeling van bedrijven (inclusief de agrarische sector) en hoe de kwaliteit van het stads- of dorpsgezicht of het landschap kan worden gehandhaafd/verbeterd. Met die visie gaan betrokkenen aan het werk om tot verfijning te komen en tegen die achtergrond worden met individuele eigenaren gesprekken gevoerd over de aanpak. Van dorp, naar straat, naar huis/gebouw. Wanneer daaraan conclusies worden getrokken: dit gaan we doen en er is overeenstemming, dan kan het worden overgeheveld naar het uitvoeringsprogramma.

Een dergelijke aanpak vraagt veel van de gemeenten en zal in veel gevallen de spankracht overstijgen. Tegen die achtergrond ligt het in de rede dat de NCG de gemeente in staat stelt om haar rol te vervullen. Vanzelfsprekend vraagt dit ook veel van de NCG. Samen met de gemeenten zal de kar getrokken moeten worden.

Het vraagt voorts om inzet van school- en zorgbesturen, monumentenorganisaties, brancheorganisaties, corporaties en CVW. Hier is sprake van een gezamenlijke aanpak avant la lettre.

In hoofdstuk wordt de gebiedsgerichte aanpak verder uitgewerkt.

Hier beschrijven de rolverdeling tussen NCG en de NAM (CVW) op basis van de gesprekken NAM-EZ-NCG.

- T/m akkoord met eigenaar/bewoner gemeente/NCG.
- Daarna vastleggen in jaarplan
- Vervolgens CVW of heft in eigen hand uitvoering

Gebouwen waar veel mensen samenkomen

In samenwerking van de stuurgroep "Aanpak scholen in het aardbevingsgebied" heeft de NAM in 2015 105 (check) basisscholen geïnspecteerd en zijn de rapporten per school beschikbaar –check-. Er bestaat inzicht in veiligheidsissues en waar versterking aan de orde is. Ook de schoolgebouwen voor het voortgezet onderwijs worden geïnspecteerd. Een dergelijke aanpak is ook voorzien voor zorginfrastructuur. Als er veiligheidsissues zijn dan is de regel dat die onmiddellijk worden aangepakt.

De vraag of versterking van schoolgebouwen noodzakelijk is moet beantwoord worden in samenhang met demografische ontwikkeling en mede bezien worden vanuit onderwijs inhoudelijke aspecten (de eisen van vandaag en morgen).

De vraag of de huidige zorggebouwen nog passen bij de visie op de zorg van vandaag en morgen zal bij de zorginfrastructuur mede in overweging moeten worden genomen.

Een aanpak van de scholen kan ook aanleiding zijn om de "omgeving" in een keer mee te nemen, o.a. vanuit het oogpunt van het bij herhaling "overhoop" halen van straat en buurt.

Dat betekent dat indien besloten wordt tot een prioritaire aanpak van gebouwen of objecten (b.v. ondergronds infrastructuur) altijd ook wordt bezien of de directe omgeving "in een keer" meegenomen kan en moet worden. Dat heeft consequenties voor de aanpak. Immers het kan wel het voornemen zijn ook te koppelen, maar ook hier worden de besluiten genomen door de eigenaar/bewoner.

Mee koppelen.

De woningcorporaties hebben met NAM/CVW een programma voor versterking + nul op de meter voor 1.650 woningen opgesteld. Een programma dat in 2016 zal worden uitgevoerd.

Het is gewenst om met de woningcorporaties ook de rest van hun woningvoorraad in het gebied te bezien (tegen het licht van de witte NPR en de norm van Meijdam). Vastgesteld kan dan worden of ook andere delen moeten worden aangepakt. Woningcorporaties hebben de afgelopen jaren ook delen van hun voorraad verkocht aan de huurders. Het betreft echter dezelfde woningen. Bezien zal moeten worden of het mogelijk is om ook aan de voormalige huurders een voorstel te doen voor de "aanpak" van de woning.

Dit maakt duidelijk dat er ook anderen redenen kunnen zijn om te "koppelen".

Heft in eigen hand

Het CVW voert namens NAM de regie over de uitvoering van versterkingsmaatregelen aan gebouwen. In het model versterken op bestelling stelt het CVW eigenaren van gebouwen in de gelegenheid om aanvullende verbouwingwensen mee te laten nemen tijdens de verbouwing.

Er zijn echter ook eigenaren die zelf (als particulier opdrachtgever) de versterkingsmaatregelen wil laten uitvoeren al dan niet in combinatie met een voornemen om zijn woning te "verbouwen". In 2016 wordt een proef gestart om een 50-tal eigenaren in de gelegenheid te stellen als particulier opdrachtgever de versterkingsmaatregelen en eventuele andere verbouwingen zelf uit te (laten) voeren. Daarvoor is het "Heft in eigen hand" model bedacht. De eigenaar heeft zelf de regie in handen en hoeft niet te wachten worden tot dat dorp of buurt aan de "beurt" is. Als deze proef succesvol verloopt wordt in 2017 bepaald of dit model op grotere schaal kan worden ingezet.

In hoofdstuk wordt dit nader beschreven.

- *Veiligheid staat voorop. Op grond van de uitgevoerde inspecties (vallende delen buiten gebouwen) is het aan de gemeenten om aan te geven wat aangepakt moet worden (o.a. drukke routes).*
- *De normering, zoals voorgesteld door de commissie Meijdam, - 10-5 voor nieuwbouw en 10-4 als grenswaarde, vormt uitgangspunt voor het programma.*
- *Gekozen is voor een no regret benadering (van binnen naar buiten, rijtjeswoningen eerst).*
- *Het daadwerkelijk kunnen toepassen van de nieuwste ondergrondse (KNMI-kaart) en bovengrondse ("witte" NPR) gegevens en het kunnen toetsen aan de typologieën van gebouwen is bij de opstelling van het programma nog niet mogelijk. Zodra alle gegevens beschikbaar zijn zal deze toetsing plaats vinden. Indien daaruit aanvullende prioriteiten voortvloeien zullen die alsnog in de het programma worden opgenomen.*

- *Gekozen wordt voor een gebiedsgerichte programmatische aanpak. Hierbij staat de stads- en dorpsvernieuwingsaanpak centraal. Een dergelijke aanpak samen met gemeenten en inwoners moet leiden tot keuzes voor de individuele woningen/gebouwen in samenhang met de omgeving. Waar het gaat om de bestaande voorraad moet in alle gevallen overeenstemming bestaan met de eigenaar/bewoner over de aanpak van zijn/haar huis/gebouw.*
- *Indien er overeenstemming bestaat over de aanpak kan het betreffende woning/gebouw in uitvoering worden genomen.*
- *In 2016 start een proef voor particulier opdrachtgeverschap Heft in eigen hand.*
- *Deze aanpak vraagt de nodige inzet van de NCG, maar ook van de gemeenten. In veel gevallen zal het nodig zijn dat de NCG de gemeenten in staat stelt om die rol te vervullen.*
- *Naast de gebiedsgerichte aanpak is er de noodzaak om Gebouwen waar veel mensen samenkomen prioriteit toe te kennen (scholen, zorg), moeten mogelijkheden van mee koppelen worden benut en moeten bewoners in staat worden gesteld om het "heft in eigen hand te nemen".*

Lusten en lasten

De commissie Meijer vindt dat de lusten en lasten van de gaswinning ongelijk verdeeld zijn. (...) Die balans moet naar de stellige overtuiging van de commissie worden hersteld.

In het bestuurlijk akkoord "Vertrouwen op Herstel en Herstel van Vertrouwen" wordt gemeld: "Lusten en lasten zijn in het gaswinningsgebied uit balans geraakt."

In een recent interview in het Financieel Dagblad heeft de heer Schotman, directeur NAM, deze stellingname onderschreven: "Nu je meer beslissingsbevoegdheid ziet bij de plaatselijke bevolking, moeten we ook zorgen dat er beter zicht is op wat gaswinning opbrengt. Als je de voordelen nu eens anders verdeelt tussen de rijksoverheid en de provinciale overheid, dan doe je meer recht aan de mensen die overlast hebben."

De commissie Meijer adviseert om tegelijk met de inspectie van de woningen een waardebon van 4.000 euro beschikbaar te stellen die alleen te besteden is aan het energiezuinig maken van de woning (particulier of collectief).

In het akkoord "Vertrouwen op herstel en herstel van vertrouwen" wordt gesteld dat aan woningeigenaren een waarde verhogend pakket beschikbaar wordt gesteld door woningisolatie, energiebesparende voorzieningen en/of decentrale energieopwekking. Voor het pakket is de eerste vijf jaren 125 miljoen euro beschikbaar. Als volgorde wordt aangegeven:

1. woningen met substantieel schadeherstel en/of preventieve bouwkundige maatregelen;

2. monumenten binnen en buiten het kerngebied
3. woningen in het kerngebied die voor de oorlog gebouwd zijn
4. woningen buiten het kerngebied die voor de oorlog gebouwd zijn
5. woningen die naorlogs zijn gebouwd in het kerngebied
6. woningen die naorlogs zijn gebouwd buiten het kerngebied.

In het aanvullend akkoord wordt gesteld dat buiten de 9 gemeenten deze regeling ook van toepassing zal zijn voor de gemeenten Menterwolde en Hoogezand-Sappemeer (niet voor de gemeente Groningen). Afsproken wordt dat onderzocht wordt of de definitieve regeling mede op basis van de actuele pga-contourenkaart vormgegeven kan worden. Daarbij zal tevens worden bezien of voor nieuwe gevallen de evenredigheid tussen geleden schade en het beschikbare bedrag voor waardevermeerdering kan worden verbeterd.

Ook aan de Dialoogtafel is hierover gesproken – voorstel werkgroep mei 2015 – waarbij uitgangspunten voor een vernieuwing van de regeling zijn geformuleerd:

- vervallen van schade-eis
- optie collectieve aanvragen
- differentiatie op basis van contouren.

De discussie hierover is niet afgerond.

De waardevermeerderingsregeling moet in het perspectief geplaatst worden van “lusten en lasten” en daarvan een onderdeel zijn. De aanpak moet zich niet beperken tot schadeherstel en aardbevingsbestendig maken van woningen en gebouwen.

Geconstateerd moet worden dat de regeling een “succes” is. Van de 135 miljoen is ongeveer 90 miljoen al verplicht. Inwoners van de provincie Groningen die schade ondervinden maar buiten de grenzen van de 11 gemeenten wonen begrijpen niet waarom de regeling niet op hen van toepassing is. Hier geldt toch “gelijke monniken, gelijke kappen”. Daar valt weinig tegen in te brengen.

Waar de regeling een succes is, is er ook een redelijke spreiding in het gebied. Dat betekent dat elke wijziging een situatie met zich mee zal brengen van “waarom de buurman wel en ik niet terwijl de omstandigheden gelijk zijn”. Ook hier is geen eenvoudige argumentatie voor handen.

Het verdient aanbeveling dat eerst deze afweging onder ogen wordt gezien. Voor handhaven van de regeling is veel te zeggen. In dat geval zal het gesprek moeten gaan over het extra benodigde budget.

Mocht de eindconclusie zijn dat toch tot herziening gekomen moet worden dan is aansluiten bij de contouren en de versterkingsgebieden voor de hand liggend.

Het startpunt van de discussie – het uit evenwicht zijn van lusten en lasten – brengt de vraag met zich of dit alleen op deze waardevermeerderings regeling ziet.

De Commissie Duurzame Toekomst Noordoost Groningen heeft in oktober 2013 aanbevelingen gedaan over een samenhangend pakket aan (compenserende) maatregelen op het gebied van schadeherstel, preventie, leefbaarheid en economische ontwikkeling.

In het bestuursakkoord Vertrouwen op herstel, herstel van vertrouwen is besloten om een "Economic Board" in te stellen. Dit orgaan zal in overleg met overheden en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven een stimuleringsprogramma opstellen om de economische structuur in de regio te verbeteren. Voor de periode 2014-2018 is een budget beschikbaar van 65 miljoen euro en daar heeft de provincie Groningen 32,5 miljoen euro aan toegevoegd.

De focus is gericht op het MKB en op sectoren chemie, energie, agribusiness en innovatieve bouw. De board heeft daar zelf ICT, healthy ageing en toerisme en recreatie aan toegevoegd.

In haar programma meldt de board dat zij onder economische structuurversterking verstaan:

1. de kwaliteit van het menselijke kapitaal
2. de kwaliteit van ondernemerschap
3. een goed financieringsklimaat
4. versterking van krachtige sectoren, clusters en bedrijvennetwerken
5. versterken van fysieke randvoorwaarden voor groei.

De board richt zich primair op de eerste vier factoren.

De board wil met haar inzet het verschil kunnen maken. Op drie terreinen ziet zij toegevoegde waarde voor het gebied:

1. het bieden van procesondersteuning (door te verbinden, te gidsen, te inspireren en uit te dagen en te dragen).
Doelstelling van deze lijn is de reeds aanwezige economische ondersteuningsstructuur en middelen voor economische structuurversterking ten dienste stellen aan ondernemers in het gebied, ondernemers en inwoners inspireren en successen uitdragen ten einde economische activiteiten te stimuleren en nieuwe werkgelegenheid te creëren en/of werkgelegenheid te behouden.

2. Helpen realiseren van voorwaardenscheppende activiteiten.. Doelstelling van deze lijn is de stimulering van de kwaliteit van de beroepsbevolking, het ondernemerschap en het verbeteren van de digitale bereikbaarheid.
3. Versterking van het financieringsklimaat. De doelstelling van deze lijn is de versterking van het financieringsklimaat door de (toegankelijkheid van) financieringsmogelijkheden voor ondernemers in het gebied te verbeteren.

In het kader van de Dialoogtafel zijn in het kader van de leefbaarheid een aantal programma's ontwikkeld:

- a. Loket Leefbaarheid, getrokken door en in uitvoering bij Groninger Dorpen
- b. Programma lokale energietransitie, ontwikkeld door Natuur en Milieu Federatie Groningen
- c. Programma Landschap, getrokken en in uitvoering bij Landschapsbeheer Groningen
- d. Programma herbestemming Cultureel Erfgoed, getrokken door en in uitvoering bij NAM
- e. Programma Elk Dorp een Dak, getrokken door en in uitvoering bij NAM
- f. Programma Snel internet, getrokken door en in uitvoering bij Economic Board
- g. Programma Herstructurering, getrokken door en in uitvoering bij gemeenten

Voor deze programma's is in totaal 60 miljoen euro beschikbaar, 35 miljoen voor het woon- en leefbaarheidsspoor en nog eens 25 miljoen euro voor het leefbaarheidsprogramma van de NAM.

De inhoudelijke lijnen zoals die in de programma's zijn ontwikkeld kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de opgave die in het Meerjaren Programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen centraal staat. De NCG neemt de budgettaire verantwoordelijkheid voor het programma op zich en zal met de betrokken partijen de definitieve invulling en uitvoering van het programma vorm gaan geven.

Het Meerjaren Programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen richt zich in eerste instantie op schadeherstel en aardbevingsbestendig maken van de bestaande voorraad. Kansrijk mag niet alleen een kwestie zijn van een aantal additionele activiteiten. Het gaat er om het programma zodanig in te richten dat kansen benut worden. Als eerste in de sector bouw. Niet alleen in de primaire bouwactiviteiten, maar ook in de toelevering. Het beroep dat op deze sector gedaan zal worden zal ook betekenen dat via scholingsprogramma's gezorgd wordt voor een voldoende aanbod van arbeidskrachten. Maar ook de invulling moet gebruik maken van de kansen. Eerder al is aangegeven dat een ingreep in de bestaande voorraad op deze schaal geen precedent kent. De invulling moet breder zijn dan een "gebouwenlijke" benadering. Niet alleen schadeherstel en versterken dus, maar tevens het geschikt maken voor de eisen van vandaag en morgen.

Het uitlokken en ondersteunen van innovatie – o.a. via een internationale bouwtentoonstelling, maar ook door een innovatie “werkplaats” -, het in samenwerking met de VO raad invullen van scholing, het ondersteunen van bedrijven door certificering is daarvoor gewenst.

Bij de schoolgebouwen gaat het om de afstemming op de “vraag”. Hoe spelen we in op de gevolgen van vergrijzing en ontgroening? Hoe zorgen we dat de nieuwste onderwijskundige inzichten worden meegenomen?

In de zorg vinden vergaande inhoudelijke ontwikkelingen plaats. Veel van de gebouwen passen niet meer bij de huidige en toekomstige zorgvisies. Hoe zorgen we dat we daarop voorbereid zijn? Wat is er nodig om in dit kader stappen te zetten naar de gewenste situatie?

Duurzaamheid staat hoog op de agenda. In het Energieakkoord voor duurzame groei (SER, september 2013) worden hoge ambities geformuleerd voor de bebouwde omgeving. De aanpak van de bestaande voorraad biedt een unieke kans om deze ambitie in te vullen. In het gebied zijn tal van initiatieven voor energiecorporaties. Decentrale overheden hebben de ambitie van Nul op de Meter geformuleerd. Een versterkingsaanpak gebaseerd op het huidige bouwbesluit brengt ons daar niet. Durven we het aan op gezamenlijk op zoek te gaan naar het zodanig inzetten van het instrumentarium (inclusief eventuele aanpassing) dat een dergelijke ambitie in samenhang met de opgave in het vizier komt? Is het mogelijk om verder te komen dan de waardevermeerderingsregeling? Welke andere mogelijkheden zijn op rijks, provinciaal en gemeentelijk niveau? Is het mogelijk om binnen algemene instrumenten – bijvoorbeeld energieleningen – tot een gebiedsspecifiek instrument te komen? Op welke wijze kunnen de bewoners “ontzorgd” worden?

De commissie Meijer pleit ook voor een ambitieus innovatieprogramma “Gas 2.0”. In de regio raken energievoorziening, chemie en landbouw/agribusiness steeds meer met elkaar verweven. De commissie spreekt over “nieuw” gas; inpassing in de energiesystemen; vergroening van de chemiesector en het leveren van grondstoffen voor energie en chemie – biobased economy – door de landbouw/agribusiness. De eerste projecten zijn ontwikkeld – *voorstel van de chemie/SBE kort duiden* – en op korte termijn moet bezien worden op welke wijze hieraan uitvoering kan worden gegeven.

In alle gevallen gaat het dan om voor te sorteren naar morgen. Dat gaat enerzijds om de lopende afspraken zodanig in te vullen dat deze optimaal worden ingezet om deze ambities waar te maken. Er zal echter meer nodig zijn. Dat betekent anderzijds dat de betrokken ministeries, de provincie, het rijk, de organisaties, eigenaren en bewoners bereid moeten zijn om deze kans te benutten. Zoals gezegd het is ontijdig. De aanleiding wordt gevormd door de geïnduceerde aardbevingen, maar het benutten van kansen is aan de gezamenlijke partijen.

Kansrijk moet daarom de integrale leidraad zijn voor het programma.

De waardevermeerderingsregeling is een succes. Er is en wordt op grote schaal gebruik van gemaakt. De regeling is echter niet voor iedereen die geconfronteerd wordt met schade beschikbaar. Dat wordt niet begrepen. Het feit dat de regeling goed gebruik wordt betekent dat wijzigingen aan brengen in de regeling in veel gevallen zal leiden tot "ongelijke" behandeling (de buurman wel en onder gelijke omstandigheden "ik" niet). Ook dat zal niet begrepen worden. Overheden en NAM staan hier voor een afweging. Indien aanpassing noodzakelijk is dan moet worden teruggegrepen op het bestuursakkoord, waarbij de regeling van binnen naar buiten wordt ingezet.

Het Economic Board heeft een belangrijke taak om te komen tot een verbetering van de economische structuur. Afstemming met het programma is hierbij van groot belang. Die afstemming richt zich ook dat alle instituties die zich met de regionale economie bezig houden. Focus en de "neuzen" dezelfde kant op is van belang om gezamenlijk succesvol te zijn. De NCG zal alle betrokken partijen bijeen brengen om dit te bewerkstelligen. Gedeputeerde Patrick Brouns is bereid om daaraan leiding te geven.

De afgelopen tijd zijn er reeds verschillende programma's op het gebied van leefbaarheid ontwikkeld onder auspiciën van de Dialoogtafel. Continuïteit is hierbij ook het sleutelwoord. Afstemming met het Meerjarenprogramma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen is echter noodzakelijk. De NCG neemt de budgettaire verantwoordelijkheid voor het programma op zich en zal met de betrokken partijen de definitieve invulling en uitvoering van het programma vorm gaan geven.

Kansrijk Groningen moeten niet alleen het motto zijn van extra activiteiten, maar moet ook de leidraad zijn voor het aardbevingsbestendig maken van Groningen. De bestaande voorraad geschikt maken voor de eisen van vandaag en morgen moet het uitgangspunt zijn. Technisch natuurlijk, maar ook inhoudelijk (onderwijs, zorg). Vanuit duurzaamheids oogpunt zijn er grote kansen. Het moet de opdracht zijn om van die kansen gebruik te maken. Het programma moet voorsorteren naar morgen.

Het gaat om Groningen

Schadeherstel en aardbevingsbestendig maken staat centraal. In het voorafgaande zijn beide elementen beschreven en is er aandacht besteed aan de gebiedsgerichte aanpak en ambitie om het programma zodanig in te richten dat het bijdraagt aan de leefbaarheid, duurzaamheid en de regionale economie en vooral ook dat we voor sorteren naar morgen.

Groningers zijn trots op hun gebied. Het gaat om een prachtig gebied, met weidse landschappen en middeleeuwse kerkjes die op wierden boven de omgeving uittorenen. Een gebied met een rijke geschiedenis die uit het landschap en de pittoreske dorpen en stadjes is af te lezen. Tot op de dag van vandaag kent het een bijzonder vitaal verenigings- en gemeenschapsleven. Een gebied ook waar de rol en de positie van "stad" is te herkennen en aan de randen ook de nieuwste geschiedenis in Eemshaven en Delfzijl. Veel Groningers kunnen met de ogen dicht de route volgen als Ede Staal t Hogelaand zingt.

De commissie Meijer beschrijft dat Groningen rijk is aan cultureel erfgoed: van de wierden en de Middeleeuwse kerken, tot de dijken, molens en statige borgen. "De kracht en het DNA van het gebied ligt voor een belangrijk deel besloten in het cultureel erfgoed."

In het aanvullend bestuursakkoord "Vertrouwen op herstel, herstel van vertrouwen" wordt een opdracht geformuleerd: 'Bijzondere aandacht besteden aan het behoud van het cultureel erfgoed en de karakteristieke bebouwing, waaraan het gebied zijn kwaliteit en identiteit in belangrijke mate ontleent."

De opgave is dan ook uitdrukkelijk om het programma met respect voor de waarde van het gebied – zowel landschappelijk als qua bebouwing – in te vullen. Groningen moet Groningen blijven.

Het landelijke gebied vervult een belangrijke agrarische functie. De weidsheid van het landschap is daarmee verbonden. Boerderijen zijn kenmerkend voor de bebouwing. In de aanpak vraagt de agrarische sector speciale aandacht. Een aanpak van de agrarische gebouwen moet rekening houden met de bedrijfsmatige eisen die aan de hedendaagse akkerbouw en veehouderij wordt gesteld, maar anderzijds in het besef dat de boerderijen in belangrijke mate het beeld van het landelijk gebied bepalen. Ook hier is vaak een bredere agenda aan de orde. Niet alleen schade en versterken staan op de agenda, maar bijvoorbeeld ook het versneld aanpak van de asbestdaken. In een aantal gevallen biedt de aanpak ook mogelijkheden om de daken van boerderijen te benutten voor energieopwekking in het kader van een gebiedsgerichte aanpak.

Er zijn in het gebied tal van rijksmonumenten (boerderijen, woonhuizen, bijzondere gebouwen). Daarnaast een gering aantal gemeentelijke monumenten. Het aantal monumenten valt in het niet als de vraag wordt gesteld wat beeldbepalend is. Veel van het karakter van dorpen komt in het geding als alleen monumenten "beschermd" zouden worden. Het is van het grootste belang dat spoedig in beeld wordt gebracht wat we verstaan onder beeldbepalend. In het kader van het aardbevingsbestendig maken van de gebouwen zal de afweging aan de orde komen tussen de kosten voor de versterking en de economische waarde van het te versterken pand. Die enkelvoudige afweging zal in een aantal gevallen ertoe kunnen leiden dat gekozen wordt voor sloop en vervolgens nieuwbouw (kosten versterken meer dan 100% van de economische

waarde). Maar wat nu als het gaat om beeldbepalende bebouwing. Alleen het hanteren van een andere afwegingsgrens (150% van de economische waarde) is dan onvoldoende. In de voorbereiding van het programma is door de gemeenten aangegeven wat de relatie is tussen de leefbaarheidsplannen van die gemeenten en de opgave op het gebied van schade en versterken. Het is gewenst dat de gemeenten zich ook uitspreken over welk deel van de voorraad door hen wordt gezien als beeldbepalend: wat zij zouden willen aanwijzen als beschermd stads- en dorpsgezicht. Daarmee wordt aangesloten bij een bestaand instrument en de eisen die daaraan gesteld worden.

Monumenten vragen om nog meer aandacht. In alle gevallen zal er sprake zijn van maatwerk. Versterken kan eenvoudig betekenen dat het karakter van het monument in het geding komt. Daarmee kan de situatie zich voordoen dat het "middel erger is dan de kwaal".

Als er sprake zal zijn van nieuwbouw dan wordt dat onderdeel van een geheel. Ook dan dienen kwaliteitseisen in acht genomen te worden. Ook in geval van nieuwbouw is "inpassing" in de omgeving een ontwerp opgave. Of het nu gaat om huizen, bedrijven of agrarische bebouwing ze zullen zodanig vorm gegeven moeten worden dat ze passen in de "Groningse omgeving". In dat kader is het van groot belang dat er een kwaliteitsteam beschikbaar is om te adviseren over de ruimtelijke kwaliteit en dat er een 'Groningen atelier' beschikbaar is om te ontwerpen.

De aanpak zal moeten geschieden met respect voor de cultureel historische waarden van het gebied. Niet alleen aandacht voor de individuele panden op zich, maar ook als onderdeel van het geheel. Monumenten (rijks – en gemeentelijk) verdienen een maatwerk aanpak. Er is echter veel meer dat beeldbepalend is en dat zal in de afweging in acht genomen moeten worden. Gemeenten worden gevraagd om aan te geven wat zij wensen aan te merken als beschermd stads- en dorpsgezicht. In het afwegingskader zal vervolgens daaraan speciale waarde worden toegekend.

In de afweging van de vraag wat uit inhoudelijke gronden de eisen zijn die gesteld moeten worden aan gebouwen bij het aardbevingsbestendig maken, zal altijd ook de vraag van de "culturele" waarde moeten worden verbonden.

In die gevallen waarin panden niet behouden kunnen blijven (technisch of voortvloeiende uit de afweging tussen kosten en de economische waarde) verdient de "inpassing" nog steeds de aandacht. De NCG zal zorgdragen voor een kwaliteitsteam dat van advies kan dienen en zal ook een Groninger atelier inrichten om te komen tot ontwerpen die ingepast zijn in het Groninger land.

Hier zou een samenvatting van de gebieden weer gegeven kunnen worden.

Bestaande voorraad

Bij uitgevoerde inspecties van gebouwen wordt soms duidelijk dat er sprake is van achterstallig onderhoud en dat de dragende constructies niet compleet zijn. Ook uit onderzoeken in het kader van woon- en leefbaarheidsplannen naar de kwaliteit van de woningvoorraad is geconstateerd dat een deel van matige tot slechts kwaliteit is. Net als in de rest van Nederland is de taak van bouw- en woningtoezicht de afgelopen jaren op een zacht pitje komen te staan. Nu op grote schaal aandacht wordt besteed aan de bestaande voorraad wordt dit meer en meer zichtbaar.

Dat heeft een relatie met zowel het schadeherstel als het aardbevingsbestendig maken van gebouwen. Fors achterstallig onderhoud kan de effectiviteit van schadeherstel bepalen. In samenhang met de effecten van vergrijzing en ontgroening is de vraag van de toekomstige behoefte aan woningen aan de orde. Als er gesaneerd moet worden ligt het voor de hand om dat te doen via het slechte deel van de voorraad.

Vanuit de constatering dat in samenhang met de gaswinning sprake dient te zijn van een aardbevingsbestendige voorraad kan niet alleen volstaan worden met het hanteren van een grenswaarde van 10-4, maar zal er ook sprake moeten zijn van toezicht zodat de "kwaliteit" ook in de toekomst gegarandeerd kan worden.

Het is gewenst om – in ieder geval voor het aardbevingsgebied – normen vast te leggen waaraan gebouwen moeten voldoen. Dat geldt niet allen voor de nieuwbouwnormen, maar ook voor de grenswaarde. Immers de veiligheid in het gebied is een samenloop tussen het niveau van de winning en de sterkte van de gebouwen. In samenspraak met het ministeries van Binnenlandse Zaken en Wonen zal invulling moeten worden gegeven aan deze gemeentelijke taak.

Randvoorwaarden en regelingen

Soms zal het nodig zijn om woningen te kopen (bijvoorbeeld in die gevallen waarin de kosten van versterken de economische waarde van de woning overstijgen). Soms zullen er extra kosten zijn om een woning, gebouw te laten voldoen aan de nieuwbouwnorm. In een aantal gevallen zal achterstallig onderhoud een effectieve aanpak in de weg kunnen staan. Het is derhalve van belang dat er regelingen beschikbaar zijn waarop in die gevallen een beroep kan worden gedaan.

Koopregeling.

Wanneer blijkt dat de schade en/of versterkingsopgave groter is dan de woningwaarde dan zal worden aangeboden om de woning te kopen.

Daarnaast zal de koopregeling worden toegepast wanneer dat voor het oplossen van de schrijnende gevallen noodzakelijk is. Ook in andere gevallen (voorbeelden: onverkoopbaarheid bij een andere baan elders in Nederland, opname in verpleeghuis) kan van deze regeling gebruik gemaakt worden.

De commissie Meijdam adviseert om bij woningen en gebouwen die niet voldoen aan de 10-4 norm tot versterking over te gaan binnen een bepaalde periode. Bestudeert zal worden of de koopregeling ook in die situaties van toepassing moet zijn.

In het voorstel zal worden aangesloten bij de onteigeningsregelgeving.

De regeling zal primair van toepassing zijn op de gebieden die zijn aangewezen voor de gebiedsgerichte aanpak.

Woningen die zullen worden opgekocht moeten beheerd worden en kunnen eventueel, indien daarvoor geschikt, ook als wisselwoning worden ingezet. Met de woningcorporaties zal worden nagegaan of het mogelijk is hiervoor een bijzondere toegelaten instelling tot stand te brengen.

Nieuwbouwregeling

In een aantal gevallen zal een ontwerp voor nieuwbouw niet kunnen voldoen aan de nieuwbouwnorm van 10-5. Daarvoor is een nieuwbouwregeling voorzien voor vergoeding van aantoonbare meerkosten. In dat kader zal ook sprake zijn van een adviesfunctie. Deze regeling moet een periode overbruggen van reeds in ontwikkeling zijnde projecten naar het zoveel mogelijk rekening houden met de omstandigheden bij het ontwerpen. Op het eerste gezicht gaat het hier om een tijdelijke regeling.

Onderhoudsregeling en garantstellingsfonds

In een aantal gevallen blijkt dat er niet alleen schade is als gevolg van bevingen, maar dat er ook sprake is van omvangrijk achterstallig onderhoud. De effectiviteit van de schade aanpak is dan in het geding. Vaak blijken de middelen niet beschikbaar om daarin te voorzien. Een regeling die het de eigenaar mogelijk maakt om zijn verantwoordelijkheid te nemen is geboden. In het aanvullend akkoord is aangegeven dat woningeigenaren een beroep kunnen doen op het fonds als zijzelf de kosten van achterstallig onderhoud niet kunnen opbrengen. Bij verkoop van de woning betaalt de eigenaar het verschil terug uit de waardevermeerdering van de woning.

In hoofdstuk Worden de regelingen nader beschreven.

Van Dialoogtafel naar de maatschappelijke stuurgroep

In de notitie "Opzet governance programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen" is bepaald dat er een Stuurgroep Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen komt die de NCG adviseert over het totaal van het programma. De stuurgroep wordt voorgezeten door de NCG en de deelnemers zijn:

- de verantwoordelijke bestuurders van de betrokken gemeenten (de gemeenten hebben de burgemeesters aangewezen om hen te vertegenwoordigen)
- de verantwoordelijke bestuurders van de provincie (de gedeputeerde voor aardgaszaken vertegenwoordigt de provincie)
- de secretaris-generaal vanuit het ministerie van Economische Zaken als coördinerend ministerie
- de directeuren-generaal van andere betrokken ministeries: binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties, Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Volksgezondheid, Infrastructuur & Milieu (*check*).

Vanaf de start van de vormgeving van de aanpak van de aardbevingen is er aandacht voor de betrokkenheid van bewoners- en maatschappelijke organisaties. In de voorstellen van de commissie Meijer wordt een dialoogtafel voorgesteld. Een en ander wordt verder uitgewerkt in het advies van de heren Wallage en van Geel en het krijgt een plaats in alle akkoorden die er bestuurlijk tot stand zijn gekomen. Met de komst van de NCG is de vraag op welke wijze hieraan in het vervolg vorm gegeven wordt. Voor dat in te vullen is het eerst gewenst om terug te kijken.

Vertrouwen in een duurzame toekomst.

Maatregel 12 door de commissie Meijer voorgesteld luidt: "Dialoogtafel waaraan NAM, EZ en betrokkenen in het gebied onder leiding van een onafhankelijk voorzitter tot gezamenlijke adviezen komen over de gaswinning in relatie tot onder meer de veiligheid en toekomstzekerheid van inwoners en ondernemers in het gebied."

In de toelichting op deze maatregel is te lezen: "De commissie adviseert om het voorgestelde programma in te bedden en uit te voeren in geheel nieuw verhoudingen tussen Rijksoverheid, NAM en alle betrokkenen in Noordoost Groningen. Het gaat hierbij om een open dialoog, waarin mede-eigenaarschap en samenwerking gedijen. Alleen zo kan er wederzijds vertrouwen

ontstaan en groeien. In die dialoog kunnen naast vragen over de gaswinning ook andere thema's aan bod komen, zoals veiligheidsbeleving, waardedaling van onroerend goed, communicatie en informatie voorziening.”.

“De Dialoogtafel zoals de commissie voorstelt, is een ontmoetingsplek waar de verschillende belangen en invalhoeken in balans kunnen worden gebracht. Dat gebeurt onder eer op basis van gedeelde informatie en kennis en gezamenlijk geformuleerde onderzoeken. De tafel brengt breed gedragen adviezen uit aan de minister en/of NAM, en monitort de uitvoering van afspraken.”.

De Dialoogtafel; zoals hier bedoeld is een verplichtend instrument. Deelnemers verbinden zich aan doel en werkwijze, en leggen dat in een convenant vast. Dit betekent dat vooraf het speelveld wordt gedefinieerd en dat deelnemers zich daaraan binden. Onderdeel van de afspraken kan zijn dat het principe van de gaswinning als zodanig niet ter discussie staat, dat aan de tafel vastgelegde afspraken niet meer door overlegpartners via andere lijnen ter discussie worden gesteld en dat de minister ruimte houdt om met de Tweede Kamer te onderhandelen. Essentieel is dat iedere deelnemer nauwe banden onderhoudt met zijn achterban en met mandaat aan tafel zit.”.

Vertrouwen op Herstel en Herstel van Vertrouwen (januari 2014).

In dit bestuursakkoord wordt gesteld dat “Naast een breed en samenhangend pakket aan maatregelen ter verbetering van de veiligheid, schadeafhandeling, leefbaarheid en economisch perspectief is ook een vertrouwenwekkende aanpak nodig. Partijen willen hiertoe een proces inrichten waar permanente dialoog plaats vindt en stellen daartoe een Dialoogtafel in. Deze tafel heeft een belangrijke taak en zal een essentiële rol vervullen in de verdere vormgeving en uitwerking van dit akkoord.”.

“De Dialoogtafel betekent een nieuw manier van werken, waarbij onder meer geldt dat unanieme adviezen door iedereen in zijn of haar achterban verdedigd moeten worden en waar nodig vastgelegd in besluiten. Het is dus niet vrijblijvend. In ieder geval geldt dat de formele bevoegdheden van de partijen aan tafel niet veranderen, maar de weg naar die besluitvorming zal anders vorm gegeven moeten worden dan men traditioneel gewend is, namelijk voorafgaand aan besluitvorming de dialoog met het gebied aangaan.”.

“Specifiek zien partijen een belangrijke rol voor de tafel op de volgende onderwerpen:

- zowel de afhandeling van schade als de uitrol van het versterkingsprogramma
- verdere monitoring en studieprogramma's gerelateerd aan bevingen in het Groninger gasveld en transparantie over de effecten van de gaswinning; Nam zal transparant zijn over alle effecten van de gaswinning

- het verder versterken van de regio door optimaal de kansen op het gebied van verbetering van leefbaarheid en economisch perspectief te benutten
- communicatie: transparante communicatie naar de bevolking en achterban over bovenstaande onderwerpen.”.

Aanvulling bestuursakkoord

In dit akkoord wordt gekozen voor de invulling van de publieke regie (instelling Nationaal Coördinator Groningen). Er wordt gesteld dat “:Mede met oog op de gewenste herstel van vertrouwen zal de Dialoogtafel gevraagd worden om haar visie te geven op de afgesproken vormgeving en invulling van de publieke regie en de betekenis daarvan voor de Dialoogtafel zelf.”.

In de bijlage bij deze aanvulling van het bestuursakkoord wordt nog het volgende opgemerkt: “De Dialoogtafel is opgericht om gezamenlijk als overheden, NAM en maatschappelijke organisaties op consensus gericht overleg te voeren om te komen tot een breed draagvlak voor de aanpak en tot gedragen voorstellen voor maatregelen. Het publieke regieorgaan (...) gaat daarbij een belangrijke rol vervullen. Partijen vinden de dialoog, met alle bij het gebied betrokken organisaties, van groot belang voor het herstel van vertrouwen en het verwerven van maatschappelijk draagvlak voor het realiseren van de geschetste opgaven.”.

Opzet governance programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen.

In mei 2015 heeft de kwartiermaker (Hans van der Vlist) een opzet voor de governance van het programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen gepresenteerd en bijzondere aandacht besteed aan de Dialoogtafel.

“De NCG voert over het samenhangende voorstel ook overleg met de Dialoogtafel. Voorafgaand aan besluitvorming wordt de dialoog aangegaan, Kennis en ervaring van het gebied en de bewoners wordt daarmee een onderdeel van de afweging en zo betrokken bij de besluitvorming. Om dubbelingen te voorkomen ligt het voor de hand dat de Dialoogtafel bestaat uit vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en bewoners. Immers, de overheden adviseren de NCG via de regionale stuurgroep.”.

Instellingsbesluit Nationaal Coördinator Groningen (1 mei 2015)

In de brief d.d. 1 mei 2015 van de minister van Economische Zaken aan de Tweede Kamer over de benoeming van de Nationaal Coördinator Groningen wordt gemeld dat de NCG de opdracht heeft om nadrukkelijk aandacht te geven aan de communicatie met de bewoners. “In het Instellingsbesluit voor de NCG is daarom opgenomen dat tot de taken van de NCG

het bevorderen van maatschappelijke en bestuurlijk draagvlak en communicatie behoort. Dit is cruciaal voor het terugverdienen van vertrouwen. De NCG benut de ervaringen van de Dialoogtafel (...) voor de vormgeving van goed overleg met de maatschappelijke organisaties en de verantwoordelijke bestuurders.”.

In het instellingsbesluit is dit aldus verwoord: “g. Het bevorderen van maatschappelijk, politiek en bestuurlijk draagvlak voor het Programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen en van maatschappelijke participatie in de uitvoering daarvan en het bijdragen aan herstel van vertrouwen.”.

Evaluatie Dialoogtafel

Tegen deze achtergrond hebben de partijen aan de Dialoogtafel in het kader van de evaluatie hun positie bepaald. Rijk, provincie en gemeenten bevestigen het belang van de betrokkenheid van bewoners- en maatschappelijke organisaties niet alleen op het niveau van het programma en de uitvoering, maar ook op het niveau van de lokale vormgeving van het programma. Zij geven aan plaats te zullen nemen in de bestuurlijke stuurgroep en menen dat de voortzetting van de Dialoogtafel voorbehouden is aan de maatschappelijke organisaties (maatschappelijke stuurgroep).

De maatschappelijke organisaties hebben per brief d.d. 31 augustus laten weten het Groninger Gasberaad als een platform van bewoners & maatschappelijke organisaties te zullen vormen en te willen komen tot een maatschappelijke stuurgroep, naast de bestuurlijke stuurgroep. Zij maken duidelijk de samenstelling verder te willen “open gooien” en ook maatschappelijke organisaties of sectoren die nu niet vertegenwoordigd zijn (bijv. Onderwijs en zorg) te willen uitnodigen. Zij zullen uit hun midden een delegatie aanwijzen die deel zal nemen aan de maatschappelijke stuurgroep Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen.

In “De Tafel van 3 september 2015 in het kort” wordt het aldus beschreven: “De NCG krijgt in zijn governancestructuur straks twee stuurgroepen: een maatschappelijke en een bestuurlijke. In de maatschappelijke stuurgroep overlegt hij met een delegatie van het Groninger Gasberaad. In de bestuurlijke stuurgroep met provincie en gemeenten. Het is zijn uitdrukkelijke intentie te komen tot besluiten die in beide stuurgroepen gedragen worden.”.

Maatschappelijke stuurgroep Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen.

Onderdeel van de governancestructuur van de NCG vormt een maatschappelijke stuurgroep waarin partijen zitten die vanuit hun aard een vertegenwoordiging van bewoners en maatschappelijke belangen zijn voor het aardbevingsgebied als geheel. In die zin moet de wens van de organisaties om tot verbreding van het Gasberaad te komen worden toegejuicht. Op dit moment

is die verbreding nog geen feit en is de Groninger Bodembeweging daarbij niet betrokken. Dat is echter wel gewenst. De representativiteit van het Gasberaad zal bepalend zijn voor de vraag of de maatschappelijke stuurgroep zal bestaan uit een afvaardiging van het Gasberaad of dat door de NCG ook andere partijen zullen worden uitgenodigd.

De maatschappelijke stuurgroep is de plaats waar de NCG de totstandkoming en de uitvoering van het programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen bespreekt. Waar het de uitdrukkelijke opgave van de NCG is om zorg te dragen voor voldoende maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak spreekt het voor zich dat het te voeren overleg daarop gericht is. Een gecoördineerde aanpak moet kunnen rekenen op draagvlak van alle betrokkenen, zowel maatschappelijk als bestuurlijk. De opstelling van de NCG moet daarop gericht zijn. Het vraagt echter ook van alle partijen die hierbij betrokken zijn de bereidheid om gezamenlijk op te trekken en verantwoordelijkheid te nemen. Een instelling gericht om er samen uit te komen. Zonder een dergelijke instelling kan de situatie ontstaan van een impasse waardoor er "niets" gebeurd. Dat zou een onaanvaardbare situatie opleveren.

Het overleg met de maatschappelijke en bestuurlijke stuurgroep is niet alleen gericht op de totstandkoming van het programma, maar ook op de uitvoering daarvan. De NCG betreft overheden, functionele en maatschappelijke organisaties zowel bij de opstelling van het programma als de uitvoering daarvan. De resultaten van dat overleg vinden hun weerslag in het programma en de uitvoering. Het spreekt voor zich dat daarnaast zowel in de maatschappelijke als de bestuurlijke stuurgroep voorstellen geagendeerd kunnen worden.

Het overleg is zodanig ingericht dat aan het bestuurlijke overleg het maatschappelijk overleg vooraf gaat, zodat in de bestuurlijke stuurgroep de maatschappelijke inbreng bekend is en in de afweging betrokken kan worden. Uitgaande van het aanvaarden van alle partijen van het uitgangspunt dat de opgave een gemeenschappelijke is, zal dat veelal leiden tot een gemeenschappelijke positie. Mocht dat in een enkel geval niet zo zijn, dan moet de NCG het tot zijn taak rekenen om tot voorstellen te komen waarin de resterende verschillen overbrugd worden.

Het overleg over het eerste programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen zal aldus vorm worden gegeven. Op 10 november wordt het voorstel besproken in de maatschappelijke stuurgroep, op 11 november in de bestuurlijke stuurgroep, vervolgens weer op 18 november in de maatschappelijke stuurgroep en tot slot op 25 november in de bestuurlijke stuurgroep.

Beide stuurgroepen brengen een advies uit aan de NCG. Het advies van de maatschappelijke stuurgroep wordt betrokken bij het beraad in de bestuurlijke stuurgroep op 25 november. Het is, zoals reeds eerder opgemerkt, uitdrukkelijk de opdracht van de NCG om zorg te dragen voor voldoende draagvlak. Een programma dat niet kan rekenen op de "steun" van de

maatschappelijke en bestuurlijke stuurgroep zou dan ook niet voldoen aan de opdracht van de NCG. Indien onverhoopt er toch verschillen resulteren rekent de NCG het tot zijn taak om met voorstellen te komen in de finale bestuurlijke afstemming over het voorstel van de NCG dat zal plaats vinden op 14 december a.s.

Bestuurlijke partijen zijn professionele organisaties. Beschikken over eigen ondersteuning en het hoort tot hun functioneren om de "parlementaire" organen bij het geheel te betrekken. Bewoners- en maatschappelijke organisaties verkeren vaak in een ongelijke positie ten opzichte van hun bestuurlijke counterparts. De NCG zal derhalve de maatschappelijke stuurgroep en het Groninger Gasberaad ondersteunen, zodat zij in staat zijn om tot een voorbereide inbreng te komen en in staat zijn om de achterbannen bij hun werk te betrekken. Die ondersteuning zal zodanig worden vorm gegeven dat de "onafhankelijkheid" gewaarborgd wordt. De meerjarig gereserveerde middelen voor de Dialoogtafel zullen daarbij worden betrokken.

Participatie van bewoners

In de governance van de NCG is ook voorzien dat bewoners betrokken zijn bij de werkzaamheden op lokaal niveau. Het spreekt voor zich dat de concrete plannen en invulling op lokaal niveau vraagt om "participatie" van de bewoners. Hier ligt een opgave voor de NCG gezamenlijk met de betreffende gemeenten. Het gaat dan om de betrokkenheid bij het eigen dorp of wijk. Waar de maatschappelijke stuurgroep betrokkenheid heeft op programma en uitvoeringsniveau, zullen de bewoners op gemeentelijk niveau betrokken zijn bij de concrete planvorming in dorp of wijk.

De Dialoogtafel heeft in de afgelopen tijd een aantal programma's tot ontwikkeling gebracht en onderzoeken vorm gegeven. Deze programma's en onderzoeken zullen worden overgeheveld naar de NCG. In veel gevallen zijn er stuurgroepen gevormd bestaande uit vertegenwoordigers van maatschappelijke en bestuurlijke partijen om een en ander te begeleiden. Deze zullen zoveel mogelijk worden ingepast in de governance structuur van de NCG. Waar maatschappelijke organisaties in een aantal gevallen ook direct betrokken zijn bij de "uitvoering" zal nagegaan worden op welke wijze dat na de "overheveling" vorm moet krijgen. Uitgangspunt is dat de komst van de NCG geen "harde" breuklijn mag opleveren. Wat in gang is gezet – en waarover veelal afspraken zijn gemaakt – zal in principe worden voortgezet. Wel zal een toets aan de inpasbaarheid in het programma plaats vinden.

Hier zouden nog paragrafen over instrumentarium onderzoeken, monitoring en begroting moeten komen.

Communicatie

De NCG werkt voor de Groningers die zich vanwege de aardbevingen niet meer veilig voelen in hun woon- en leefomgeving en/of schade hebben aan hun huis. In de communicatie over het meerjarenprogramma staat de bewoner dan ook centraal. Essentieel bij het werken aan herstel van vertrouwen is heldere, transparante en toegankelijke communicatie. De kernboodschap is dat de er gewerkt wordt aan een veilig/aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen.

De NCG is een onafhankelijk regisseur die partijen en initiatieven in het aardbevingsgebied bij elkaar brengt en daarmee activiteiten versnelt en problemen oplost. Het is een uitdrukking dat we er samen voor staan, als bewoners, overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven.

Uitgangspunt is dat we samen bepalen wat er moet gebeuren, waarbij de sleutel in handen is van de bewoners. De gebiedsgerichte aanpak maakt duidelijk dat we het gezamenlijk gaan doen en dat de bewoners centraal staan. Schadeherstel en versterken betekent dat we bij u thuis komen. Daarmee is ook gezegd dat de bewoner centraal moet staan.

Ook als er nog geen gebiedsgewijze aanpak in uw dorp, wijk of stad is, zal er gecommuniceerd worden.

De opgave is nu om woorden om te zetten in daden en op die manier te werken aan herstel van vertrouwen.

Bijlagen

- 1. Afspraken over de NCG**
- 2. Schade en geschilbeslechting**
- 3. Versterken**
- 4. Gebiedsgerichte benadering (inclusief rolverdeling NAM/CVW/NCG)**
- 5. Uitgebreide gebiedsbeschrijving**

- 6. Koppelkansen**
- 7. Duurzaamheid/energie**
- 8. Regelingen**
- 9. Governance (inclusief maatschappelijke en bestuurlijke stuurgroep)**
- 10. Kennis, opleiding en onderzoek**
- 11. Overzicht van ontvangen inbreng vanuit het gebied en betrokken partijen**